

Yrittäjyyden ja yliopiston kompleksinen suhde

Aromaa, Eeva, Kasanen, Kati & Peura, Kirsi (toim.) (2020). *Toivoa, tunteita ja epätietoisuutta: näkövinkkeleitä yrittäjyyteen yliopistoissa*. Itä-Suomen yliopisto. 56 s. Teos luettavissa osoitteesta https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-3471-0/urn_isbn_978-952-61-3471-0.pdf

Yrittäjyys on ollut näkyvä koulutuspoliittinen teema jo vuosien ajan, ja aihetta on tutkittu kasvavassa määrin eri lähtökohdista, muun muassa kasvatustieteellisistä, politiikan tutkimuksellisista sekä kauppatieteellisistä näkökulmista. Alojen ja lähestymistapojen kirjo kertoo yrittäjyyden kaikkialle kiinnittyvästä luonteesta, sillä yrittäjyyttä on koulutuspoliittisin päätöksin lisätty koulutussektorin toimintaan alkaen opiskelijoiden koulutuksesta ja opetussisällöistä ja päättyen henkilökunnan työn organisointiin ja instituutioiden johtamiskäytäntöihin. Siksi aiheen monialainen tutkimus on tärkeää, ja aiheesta on käyty perusteellista tieteellistä keskustelua myös *Aikuiskasvatuksessa*.

Eeva Aromaan, Kati Kasanen ja Kirsi Peuran toimittama *Toivoa, tunteita ja epätietoisuutta: näkövinkkeleitä yrittäjyyteen yliopistoissa* -teos esittelee Itä-Suomen ja Turun yliopistojen yhteisen, Suomen Akatemian rahoittaman *Academic Entrepreneurship as a Social Process* -tutkimusprojektin (ACE) tuloksia suurelle yleisölle suunnatussa esittelymuodossa.

Teoksen syntyhistoria kuvastaa hyvin korona-ajan esiin tuomia haasteita: koska koronapandemia aiheutti tutkimushankkeen loppuseminaarin peruuntumisen tänä keväänä, tutkijajoukko tarttui nopeasti toimeen ja teki yhteistuumin yleistajuisen julkaisun hankkeen tuloksista. Teos onkin syntynyt ilmeisen nopealla aikataululla, ja hankkeen tutkijat ovat laatineet tekstejä kesällä ”kotikonttoreissaan ja kesämökeillään,” kuten toimittajat esipuheessa (s. 7) toteavat.

Teos kokoa yhteen reilusti yli kahdenkymmenen tieteellisen julkaisun tuloksia, ja osa tutkimuksista on vielä käynnissä. Teos koostuu 18:sta lyhyestä, muutaman sivun esittelytekstistä, ja tyyliiltään kokonaisuus onkin jotakin tutkimusraportin ja lehdistötiedotteen välimaastosta. Tekstit jäävät lyhyen mittansa vuoksi varsin avausmaisiksi, ja kokonaisuuden vaikutelma on väistämättä melko hajanainen.

Tästä huolimatta tekstit kertovat hankkeen puitteissa tehdystä monitieteisestä tutkimustyöstä, ja toimittajat osoittavat selkeän punaisen langan: sen, miten yrittäjyys rakentuu yliopistoissa sosiaalisena prosessina. Siksi julkaisu käsittelee yrittäjyyttä ensisijaisesti ilmiönä, jota yliopistoyhteisön jäsenet neuvottelevat kirjavista ja keskenään hyvin erilaisista lähtökohdista.

Teos jakautuu viiteen temaattiseen osioon, joissa tarkastellaan yrittäjyyttä yliopistoyhteisön eri nurkista. Ääneen pääsevät niin opiskelijat, opettajat, tutkijat kuin yliopiston johto. Lisäksi esitellään analyyseja, joissa tarkastelukohteena ovat olleet koulutuspoliittiset dokumentit. Esiteltyjen tutkimusten aineistot, lähestymistavat ja tutkimukselliset kehykset ovat samoin moninaisia. Ne vaihtelevat kyselytutkimuksista dokumenttianalyysiin, havainnointiin ja autoetnografiaan.

YRITTÄJYYDEN MONINAISET MERKITYKSET JA NEUVOTTELUT

Yrittäjyyden ja yliopiston suhde piirtyy teoksessa monisyisenä ja tempoillevana, ja suhde yrittäjyyteen riippuu paljon yksilön taustasta ja asemasta. Siten tekstit johdattelevatkin pohtimaan yrittäjyyden vaikeasti määriteltävää luonnetta. Yrittäjyyden moninaisuus näkyy teksteissä yliopistoyhteisön jäsenten mutkikkaana yrittäjäasemana: yrittäjyys saattaa merkitä tutkijoille

tutkimuksen kaupallistamisaineita (Moilanen, s. 36–37) ja tasapainoilua yrittäjä- ja tutkijajosition välillä (esim. Moilanen, Palo-oja & Aromaa, s. 42–43) sekä toisaalta yliopisto-opettajien paineita sisällyttää yrittäjyyskasvatuksen teemoja opetukseensa (Peura & Hytti, s. 34–35).

Yrittäjyys hahmottuukin monessa tutkimuksessa ennen muuta identiteettinä, ja identiteettityö onkin mukana usean tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä. Kiinnostavaa on, että tekstit piirtävät esiin jännitettä yrittäjyyden ja yliopistomaailman välillä. Katri Komulainen ja Päivi Siivonen huomauttavat (s. 20–21), että yrittäjyys haastaa käsityksiä perinteisestä akateemisesta sivistyksestä ja sen arvosta.

Yrittäjyyskasvatus on merkittävässä roolissa, kun yrittäjyyttä juurrutetaan yliopistomaailmaan, ja varsin moni tutkimus keskittyykin yrittäjyyskasvatuksen tematiikkaan. Yrittäjyyskasvatukseen osallistuvat opiskelijat lähestyvät yrittäjyyskasvatusta pääasiassa oman työllistymisensä näkökulmasta, ja suhtautuminen yrittäjyyteen – tai yrittäjämäisyyteen – vaihtelee suuresti opiskelijoiden taustan ja opiskelualan mukaan. Yrittäjyyden opiskelu saattaa herättää paitsi onnistumisen iloa, myös epävarmuutta ja häkeltymistä (Peura & Stenholm, s. 14–15).

Kuvaavaa on, että yrittäjyys ei välttämättä tarkoita opiskelijoille(kaan) oman yrityksen perustamista, kuten esimerkiksi Hannu Rätty ja Kati Kasanen (s. 23) huomauttavat. Yrittäjyys määrittyykin siten vaikeasti sanoitettavaksi asenteeksi tai ominaisuuskokoelmaksi – tai jopa mentaliteetiksi ja elämäntavaksi (Peura & Siivonen, s. 24). Koulutuspoliittisena diskurssina yrittäjyyttä onkin lähestytty eetoksena, joka korostaa yksilön ominaisuuksien ja asennoitumisen tärkeyttä – ja on sellaisena varsin hankalasti palautettavissa työmarkkinoihin tai työmarkkina-asemaan (Harni & Pyykkönen 2018).

Kenties juuri taipuisuutensa takia yrittäjyys on aihe, joka herättää yliopistomaailmassa niin paljon tunteita puolesta ja vastaan. Koska yrittäjyys on käsitteenä varsin epämääräinen ja sen merkitykset moninaisia, sen neuvottelu vaatii monimutkaista identiteettityötä, kuten teoksen esittelemät tutkimukset vahvasti todistavat.

Monissa yrittäjyyden kriittisissä tutkimuksissa (esim. Pyykkönen 2014) on todettu, että yrittäjyys pyritään helposti esittämään universaalina ja yleispätevänä suhtautumisena paitsi työhön, myös elämään ylipäänsä, ja siksi sen tenhoa tuntuu olevan niin vaikea vastustaa. Myös Katri Komulainen ja Päivi Siivonen (s. 21) huomauttavat teoksessa, että yrittäjyys tuntuu näyttävän ylipistoissakin ”ainoana suotavana kehityssuuntana”, ja siten ”muunlaiset lähestymistavat näyttäytyvät ongelmallisina.” Juuri tästä syystä kriittistä yrittäjyystutkimusta tarvitaan, sillä kuten Hanna Laalo (s. 11) toteaa, ”monimutkaisessa maailmassa on tarvetta monille näkökulmille ja ratkaisuille, joista yrittäjyys on lopulta vain yksi.”

Lievästä hajanaisuudestaan huolimatta teos puhuttelee varmasti aihepiiristä kiinnostunutta yleisöä ja kenties rohkaisee ottamaan lisäselkoa itse, sillä tekstien lopussa on luettelo tieteellisistä julkaisuista, joita teksti esittelee. Siten teosta voi pitää keskustelun herättelijänä ja ponnahduslautana tunteita herättävään aiheeseen, joka pakenee yksinkertaisia määritelmiä.

Kirjallisuus

Harni, Esko & Pyykkönen, Miikka. 2018. Yrittäjyyskasvatus ja kansalaisuuden eetos. *Sosiologia* 55(3), s. 281–297.

Pyykkönen, Miikka. 2014. *Ylistetty yrittäjyys*. SoPhi-sarja 127. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

.

HENRI KOSKINEN

VTM, tohtorikoulutettava, sosiaalitieteiden laitos, Turun yliopisto.